

давати про їх показання, так само як і розуміти характер і значення що трапилось і здійснювати своє право на захист. При констатації в особи ознак ретро й антероградной амнезії вона не може правильно сприймати обставини справи й давати правильні показання. При цьому варто враховувати, що нерідко такі особи заміщають спогади вимислами й фантазіями. Це свідчить про неможливість потерпілого правильно сприймати обставини справи. Якщо посттравматичні порушення неважкі, то така особа надалі може самостійно здійснювати своє право на захист і брати участь у судовому засіданні. При важких травмах голови та грубих посттравматичних порушеннях особа не може сприймати обставини справи й давати правдиві показання.

Список використаних джерел

1. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. №6.

2. Bessel A. van der Kolk; Alexander C. McFarlane; Lars Weisaeth Traumatic Stress: The Effects of Overwhelming Experience on Mind, Body, and Society. New York: Guilford Press, 1996. 574 с. С. 124.

3. Судебная психиатрия: учеб. для вузов / Н. М. Жариков, Г. В. Морозов, Д. Ф. Христинин. – 4-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2008. 560 с.

4. Судебная медицина и психиатрия : Учеб. пособие А.С. Звонко, Н.Ф. Недоступ, А.Л. Туревич. - Луганск: РИО ЛГУВД, 2007. 296 с.

Шахрай Дмитро Володимирович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Моргун Надія Сергіївна,
професор кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ОГЛЯД ДОКУМЕНТІВ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ Й ОБШУКУ У ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

У всіх науках кримінально-правового циклу сформувалися свої власні підходи щодо організації роботи слідчого з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, але в своїй практичній діяльності слідчий не виділяє ці підходи, а реалізує їх в інтегрованому вигляді, розробляючи і здійснюючи відповідні організаційні заходи. Саме слідча практика показує необхідність застосування всього комплексу наук кримінально-правового циклу в їх інтегрованому

вигляді, щоб забезпечити гнучке реагування слідчого на будь-які слідчі ситуації з внесенням відповідних коригувань і в план розслідування, і в засоби його виконання.

Сукупність обставин розслідування більшості кримінальних правопорушень в сфері економіки, як правило, має не тільки правовий, але й інформаційний, техніко- тактико-криміналістичний, методичний, організаційно-управлінський та оперативно-розшуковий аспекти. Аналіз публікацій з даної проблеми показує, що успіх в розслідуванні економічних кримінальних правопорушень обумовлений своєчасністю і обґрунтованістю розпочатого кримінального провадження і правильним проведенням первинних слідчих (розшукових) дій. Питання наукового забезпечення розслідування кримінальних правопорушень у галузі економіки розглядали у своїх дослідженнях А. П. Запотоцький, Д. Й. Никифорчук, С. С. Чернявський, В. В. Черней, О. Ю. Татаров, О. В. Таран, В. А. Некрасов та інші.

Як відомо, при кваліфікації кримінального правопорушення в економічній сфері слідчому необхідно сформувати юридичну тотожність, в правій частині якої повинна бути представлена система ознак кримінального правопорушення, заснована на розгорнутій характеристиці відповідної кримінально-правової норми, а в лівій – сукупність наявних доказів. При цьому необхідно вжити заходів по розкриттю бланкетної диспозиції відповідної кримінально-правової норми з використанням положень цивільного та спеціального законодавства, а також провести перевірку і оцінку наявних доказів в рамках відповідних положень кримінального процесуального законодавства.

Після цього слідчому необхідно привести відомості, представлені в лівій і правій частинах юридичної тотожності, до єдиного інформаційного формату; зіставити їх з ознаками кримінального правопорушення в сфері економіки. Тут постає ряд питань щодо критеріїв відповідності між різними складовими лівої і правої частин юридичної тотожності. Також необхідно встановити критерії достатності цих складових для визнання умов юридичної тотожності повністю виконаними. При цьому важливо з'ясувати суть використовуваних критеріїв достатності наявних доказів як в кількісному, так і в якісному (змістовному) плані.

На думку вчених-юристів, єдиного визначення економічної кримінальної протиправності не існує через розбіжності думок щодо кола кримінальних правопорушень, які слід вважати економічними. Проте вчені погоджуються, що це кримінальна протиправність «білих комерцій», насамперед через типові суб'єкти її вчинення [1, с. 235]. Попри широке застосування на побутовому та професійному рівні, у законодавчій площині не визначено зміст суміжних понять: «економічне кримінальне правопорушення», «економічний злочин»,

«кримінальне правопорушення у сфері економіки», «кримінальне правопорушення економічної спрямованості».

Одним з найбільш поширених значень поняття «економіка» є господарство певної країни (регіону) чи його частина, сукупність суспільних відносин у сфері виробництва, обміну та розподілу продукції, проте наведене визначення не дає можливості встановити вичерпний перелік діянь, що охоплюються терміном «кримінальні правопорушення економічної спрямованості».

У доктрині загальноновизнаним є підхід, у відповідності до якого до переліку кримінальних правопорушень економічної спрямованості в будь-якому разі відносяться діяння, передбачені Розділом VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України, а також окремі діяння, зазначені у розділах VI, XIX цього Кодексу.

У цій категорії кримінальних провадження одним із джерел доказів можуть виступати: 1) документи щодо державної реєстрації та діяльності суб'єктів господарювання; 2) документи щодо діяльності державних установ (закладів, організацій) сфери управління органу державної виконавчої влади; 3) документи, що визначають статус та компетенцію правопорушника; 4) документи бухгалтерського обліку та фінансової звітності; 5) документи, що подаються до установ сфери управління органу державної виконавчої влади з метою отримання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів.

Ці документи зазвичай вилучаються під час проведення таких першочергових слідчих (розшукових) дій як огляд та обшук.

У разі провадження відповідної слідчої (розшукової) дії, слідчий має негайно оглянути вилучені документи, опечатати їх належним чином із завірнням підписами всіх осіб, які брали участь під час проведення огляду, обшуку. Однак, трапляються випадки, коли із-за значного обсягу документів останньому не вдається їх детально оглянути, у зв'язку з чим вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування (ч. 7 ст. 236, ч. 5 ст. 237 Кримінального процесуального кодексу України) [2]. У більшості випадків огляд документів, який здійснюється безпосередньо під час проведення зазначених слідчих (розшукових) дій, несе виключно засвідчувальний характер (тип документу, його назва, формат, кількість тощо).

За наведених обставин ми вважаємо, що доцільніше проводити остаточний детальний огляд вилучених документів окремою процесуальною дією в службовому приміщенні уповноваженої на те особи. Це зумовлено низкою об'єктивних факторів:

1) необхідністю слідчому одночасно здійснювати нагляд за діями осіб, які беруть участь в огляді, обшуку та виконанням ними своїх обов'язків;

- 2) вирішенням питань щодо залучення відповідних спеціалістів;
- 3) контролем за пропускним режимом, що полягає в забороні будь-якій особі залишати місце огляду, обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають їх проведенню (ч. 3 ст. 236, ч. 6 ст. 237 КПК України) [2]. і навпаки;
- 4) розподілом функцій між особами учасниками слідчої (розшукової) дії;
- 5) вжиттям заходів щодо збереження документів, які мають значення для кримінального провадження;
- 6) визначенням меж (кордонів) проведення огляду;
- 7) обранням методів його проведення і т. д. [3, с.99].

Підсумовуючи зазначене, слід зазначити, що це допоможе слідчому спрямувати свою інтелектуальну діяльність в одному напрямку, що полягатиме в проведенні окремого огляду документів й, зокрема, буде зводитись до їх вивчення. Дані дії уповноваженої особи спрямовані на застосування логічних прийомів під час безпосереднього візуального сприймання нею документів, які містять відомості про кримінальні протиправні операції та прийоми, спрямовані на підготовку, безпосереднє вчинення та приховування кримінальних правопорушень у сфері економіки. Вони можуть як передувати, так і співпадати з моментом проведення огляду документів. Їм притаманний продовжуваний характер, що передбачає повернення до вказаної форми слідчої діяльності в будь-який момент кримінального провадження.

Усвідомлення слідчим особливостей планування та організації розслідування кримінальних правопорушень економічного спрямування найчастіше полягає у своєчасній підготовці до окремих слідчих (розшукових) дій, розрахунку можливої поведінки учасників таких дій, вибір першочергових процесуальних дій тощо. Саме ці обставини визначають ефективність та результативність процесу розслідування кримінальних правопорушень такого роду, а тому потребують подальшого розвитку для задоволення потреб попереднього розслідування.

Список використаних джерел

1. Ковальський В. С., Костенко О. М., Семаков Г. С. Кримінологія. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Кікінчук В. В. Особливості тактики окремих слідчих дій під час розслідування злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2014. № 24. Т. 4. С. 98–102.